

**Vom mai avea un Festival Enescu?
Le film noir du Festival Enescu 2023.**

Autor: Alexandru Pătrașcu

Rezumat redactat de Victoria Sara Dazin

Le film noir du Festival Enescu 2023.

Povestea unei lupte pentru puterea asupra lumii muzicale din România, începe cu două personaje: Vladimir Jurowski și Mihai Constantinescu. Un dirijor care dorește puterea absolută și un manager care dorește ca visul lui să nu se risipească. Deși purtată în văzul tuturor, această luptă nu a generat știri în presă, fiind mereu acoperită de imaginea publică a celui mai important eveniment cultural românesc, de haloul artei, Mihai Constantinescu a schimbat cariera de pianist pe una de manager pentru a materializa un vis: să aducă la București cele mai mari nume ale muzicii clasice. Însă avea de depășit niște obstacole enorme: o clasă politică obtuză la cultură și la finanțarea ei, plus lipsa unei săli de concerte moderne. În trei decenii, tânărul idealist a reușit să mărească frecvența Festivalului de la trei la doi ani, cu un număr de concerte tot mai mare, dar și să-l înlocuiască pe Ioan Holender cu Vladimir Jurowski la conducerea artistică a Festivalului. Sala de concerte a rămas o problemă nerezolvată.

Vladimir Jurowski la finalul unui concert de la Enescu 2019 (Foto: Andrada Pavel)

Cristian Măcelaru, după ce înlocuiește orice dirijor reputat care anula un concert cu o orchestră bună, devine dirijor principal al Orchestrei Radio din Köln (2017). La Festivalul din 2019, Măcelaru a înlocuit, pentru ultima dată, pe

Maris Jansons la concertul dat de Concertgebouw și peste încă o lună, devine directorul muzical al uneia dintre cele două orchestre radio pariziene, Orchestre National de France.

Arta compromisului

În 2021, Cristian Măcelaru este invitat cu ONF la Festival și prezintă *Poema română* a lui Enescu completată de proiecția unui eseu cinematic cu imagini ale României pitorești. Dublează miza națională oferind un *encore* cu folclor simfonizat de Dan Dediu (*Hora Mărțișor*), spre încântarea generală. Trei vectori patriotici — românitatea dirijorului, repertoriul românesc cântat de sora mai mare franceză și obeliscul discografic Enescu — sunt suficienți pentru cucerirea *establishment*-ului. Serviciile publice de radio și televiziune, foarte sensibile la orice temă naționalistă, îl promovează insistent pe Măcelaru, care devine cel mai bun candidat la succesiunea lui Jurowski.

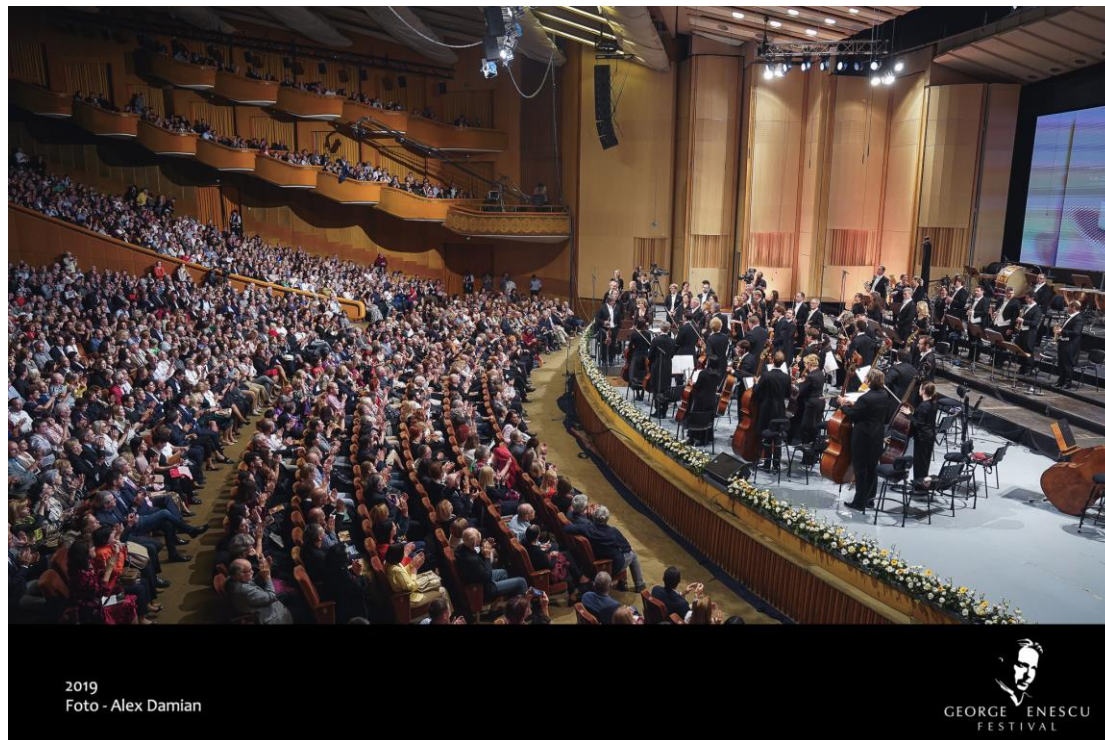
Mihai Constantinescu abandonează ideea de a promova la direcția artistică un nume cu mai multă rezonanță internațională, ca Paavo Järvi sau Vasili Petrenko, știind Măcelaru va avea nevoie de el pentru invitarea la București a celor mai mari artiști din lume. Iar timpul trece în favoarea sa, presiunea pe care o pune organizarea bienalei Enescu devine și mai mare, iar el și mai indispensabil. Odată ce această alianță de compromis a fost realizată, drumurile celor doi încep să se separe.

Situația e tot mai tensionată, cu trecerea fiecărei săptămâni. Spectrul unui Festival Enescu rămas fără conducere și fără viitor devine tot mai evidentă pentru toată lumea.

Se anunță programul ediției din 2023. Opera în concert este căsăpită: de la 16 spectacole se ajunge la 5. Barocul e aproape desființat, muzica contemporană e abandonată, iar cea de cameră e obliterated. Pur și simplu nu fac parte din meniul lui Măcelaru.

Dirijorii români sunt excluși. Gata cu Andreescu, Lupeș, Vizireanu sau Mădălin Voicu. Sinecuriști sau nu, toți sunt transformați în spectatori. Cu o excepție: Mandea, care a fost salvat de înființarea Orchestrei Române de Tineret după ce fusese alungat de la Ateneu, prin puci sindical, în 2009, în urma căruia fusese

abandonat de Theodor Paleologu, ministrul culturii la acea vreme. De atunci, Filarmonica nu mai are director muzical și asta devine o condiție nenegociabilă pentru următorii manageri, noțiunea de director muzical e perimată, această practică se extinde la toate orchestrele din capitală.

Publicul așteaptă de la Măcelaru o idee, dar ocupat cu o carieră de dirijor pe care o exploatează la maxim, spre dezamăgirea generală propune o serie de patru concerte pentru copii la un teatru de trei sute de locuri.

Constantinescu își înființează propria agenție și începe să negocieze cu artiștii din timp. Ca orice dirijor încă în ascensiune, Măcelaru ar vrea puterea absolută dar pe locurile și datele rămase libere de dirijori români, se instalează el, cu patru concerte și trei orchestre. E o compensație pe care are autoritatea necesară să și-o acorde după atâția ani în care a fost ignorat. La schimb, Constantinescu primește selecția celorlalte 76 de evenimente din Festival.

În goana după aliați, Măcelaru cedează în fața orchestrelor regionale românești invitate. Nemulțumite că Jurowski le puna să cânte muzică contemporană cu compozitori internaționali importanți în sală și dirijori buni pe podium, acestea cer „repertoriu.”

În replică, Mihai Constantinescu anexează Filarmonica George Enescu pentru care devine furnizorul de artiști invitați, sub titlul de „consultant artistic”.

Autoizolată de zeci de ani, lumea muzicală românească habar n-are de *who's who* al planetei muzicale și privește invidios și admirativ la cei doi capi ai Festivalului. Odată ce acest prim val de bunătați este tranșat între Măcelaru și Constantinescu, povara logisticii Festivalului rămâne pe umerii **Cristinei Uruc**.

Vânzarea de bilete începe imperturbabil cu aceeași iritantă și cu atât mai inutilă loterie a abonamentelor, mereu mai scumpe decât data trecută. E ultimul moment de interes public real asupra festivalului. După puțin timp, sunt puse în vânzare biletele, care nu atrag atâția cumpărători pe cât se spera.

Navigând printre aisberguri

În fața camerelor și a microfoanelor, Romașcanu scoate din pălărie vechiul truc al renovării Sălii Palatului, ba chiar își compune o morgă de manager artistic promițând *Edipe* (de care Măcelaru și Constantinescu uitaseră complet) la Enescu 2023. La fel ca în scena mesagerului din *Aida* care anunță invazia nubienilor în Egipt, un e-mail de la directorul Operei, Daniel Jinga, oferă premiera sa de producție bienalei. Evident, nimeni nu crede o iotă și absența singurei opere a lui Enescu și la ediția din 2023 va deveni o certitudine negativă.

Prima victimă: Enescu 2023

Sala Palatului nu se vinde bine, e prea mare. Sala Radio, deloc. Doar Ateneul rămâne atractiv, dar numai pentru concertele de după amiază. România culturală tremură la gândul că, în 2024, guvernul va tăia tot ce mai poate fi tăiat din bugetele instituțiilor muzicale, plătind doar salariile angajaților.

Spectrul sălilor goale îl neliniștește pe Măcelaru, în schimb, Constantinescu e impasibil, după ce a fost exclus din partea cea mai obositoare a Festivalului, în care excela, logistica.

Măcelaru dirijează concertul de deschidere cu Filarmonica încercând să reproducă succesul lui Chailly cu La Scala în *Rapsodia nr. 2* de Enescu, dirijează atât de lent încât, dacă n-ai fost atent de la primele măsuri, nu reușești să-ți dai seama despre ce lucrare e vorba. Dacă Chailly a văzut în muzica lui

Enescu o legătură cu mult mai familiarul pentru el *Nabucco*, Măcelaru nu face decât să lărgească tempii până la plictiseală. Al doilea concert, cu WDR Köln, are un program modern, necunoscut publicului și trece cu bine, dar trece și neobservat.

Forțat să stea în picioare pentru a primi a doua oară aceeași decorație pe care i-o oferise demult Ion Iliescu, **Mehta** e o imagine a senectuții împovăraătoare abuzate de politicieni și apoi omoară Otello în concert prin *tempi* letargici și divizează opiniile, însă recuperează a doua zi cu „a doua” de Mahler.

Filarmonica cehă arată tuturor ce orchestră ar merita o clădire ca a Ateneului Român. La Sala Palatului defilează adevărații directori artistici: Simon Rattle, fost șef al Berliner Philharmoniker și al London Symphony Orchestra.

Măcelaru asistă la concertele lui Järvi și Blomstedt, ambii cu programe Bruckner. Generația tânără de dirijori îl eclipsează pe administratorul muzical al ONF: **Lahav Shani**, 34 de ani, face senzație cu **Israel Philharmonic Orchestra**. Măcelaru se fotografiază cu toți marii artiști pe care-i întâlnește. Intenția e evidentă: pentru ediția din 2025 e hotărât să se ocupe el de tranșa cea mai importantă de invitați, cei mari, care asigură vizibilitatea unui festival bazat exclusiv pe cultul starului. Din păcate, nu există nici un alt resort artistic de promovare: sala modernă de concerte nu va veni niciodată, de producții de operă nici nu poate fi vorba, iar ideile artistice inovatoare nu există.

Reapare ziarul festivalului, tipărit pe hârtie, cu apariție săptămânală, după patru ediții săptămânale, pe rafturile din foaierele sălilor de concert se adună patru mormane de hârtie pe lângă care spectatorii trec impasibili.

Între timp, Sala Radio devine un decor dezolant, în care câteva zeci de spectatori aplaudă anemic orchestrele regionale. Opera Națională București

anunță programul stagiunii de toamnă, dominat de șapte spectacole de musical, într-o producție regizată de președintele radioului public.

Măcelaru părăsește Bucureștiul pentru o săptămână, ocupat cu angajamentele de dirijor.

Lawrence Foster e exilat la Sala Radio pentru un *Pelléas et Mélisande* de excepție. Îl audiază un pumn de melomani decizi să ignore că la Sala Palatului concertul lui Wiener Philharmoniker condus de noul director muzical al Covent Garden se suprapune copios peste ultimele două acte ale operei lui Debussy.

La premiera națională a operei *Billy Budd*, Vladimir Jurowski e prezent în public, la fel și Lawrence Foster: doi foști directori artistici ai Festivalului și mari promotori ai muzicii lui Enescu sunt întâmpinați de Constantinescu. Jurowski umple Sala Palatului la primul său concert, dar deziluzionează. Publicul dezertează de la doilea, în care triumfă cu *Simfonia alpină* a lui Strauss. Barocul devine cea mai frumoasă amintire cu Bach și Herreweghe la Ateneu, dar e prea puțin. Imaginea Sălii Palatului mai mult goală devine un leitmotiv al ediției 2023. Sokhiev e kitchissim, dar cucerește publicul.

Argerich confirmă importanța starului și umple la refuz Sala Palatului. Din păcate, la 82 de ani, e ultimul star.

Le Grand Macabre, (Ligeti) opera cea mai puțin susceptibilă de avea succes în România, face furori la Ateneu în fața publicului tânăr. Mandeal nu aduce nici el mult public la Sala Palatului.

Enorma *Saint François d'Assise* ocupă tot programul unei zile de Festival în care nu se mai cântă nimic altceva și adună două sute de spectatori la Sala Palatului. După două pauze mai rămân o sută.

Raluca Turcan, mortificată de încasările neașteptat de mici ale bienalei Enescu, îndeamnă public spectatorii să vină la concertele conduse de Măcelaru. Primul dintre ele se suprapune arogant peste ultima parte a unuia dintre cele mai bune concerte de la Ateneu, cel al ansamblului baroc **Il Giardino Armonico**.

Și lumea continuă să nu vină, mută de uimire după Antonini, așteptând-o pe Yuja Wang.

Festivalul intră în ultimul weekend, într-o atmosferă mai încărcată de întrebări sumbre ca niciodată.

Vom mai avea Operă în 2025?

Vom mai avea baroc?

S-ar putea să fie ultima dată când ascultăm aceste genuri muzicale la un asemenea nivel artistic. Dar cel mai dureros gând, în mintea tuturor, nerostit dar simțit instinctual:

Vom mai avea un Festival Enescu?

Cel mai probabil, vom avea. Poate chiar câte puțin din fiecare gen muzical. Programul artistic al lui Măcelaru e o disoluție pe toate planurile: artistic, de public, de încasări. Viziunea lui Constantinescu nu mai are combustibil artistic. Sala de concerte rămâne o himeră, atunci când nu e transformată într-o nouă promisiune mincinoasă. În România, ideile sunt diamante în cenușă, aproape niciodată descoperite.

Alexandru Pătrașcu, Le film noir du Festival Enescu 2023, Despre Opera.

<https://despreopera.com/2023/09/22/le-film-noir-du-festival-enescu-2023/>

Rezumat redactat de Victoria Sara Dazin

Alexandru Pătrașcu, Le film noir du Festival Enescu 2023,

Subiect: S-ar putea să fie ultima dată când ascultăm aceste genuri muzicale la un asemenea nivel artistic. Dar cel mai dureros gând, în mintea tuturor, nerostit dar simțit instinctual: Vom mai avea un Festival Enescu?

Rezumat redactat de Victoria Sara Dazin

<https://despreopera.com/2023/09/22/le-film-noir-du-festival-enescu-2023/>

SAGA PUBLISHING